

Поступово створювалися основи та формувалися установи санітарно-епідеміологічної служби регіону, покликані здійснювати контроль за санітарним станом міст і сіл, підприємств, організацій та установ, що діяли на території краю. Проведено значну роботу з мобілізації місцевих структур для приведення населених пунктів до належного санітарно-культурного рівня: здійснювалося прибирання та благоустрій вулиць і площ, особливу увагу приділяли паркам і скверам: створювали клумби, висівали траву, висаджували квіти й дерева та забезпечували їх догляд. Будинки білили, паркани та огорожі фарбували, визначали місця для збору й вивезення побутових відходів, впорядковували колодязі й водостоки. Посилювався санітарний контроль за закладами харчування, а також наголошувалося на необхідності притягнення до адміністративної відповідальності осіб, винних у погіршенні санітарного стану населених пунктів.

У постановах бюро обкому партії підкреслювався політичний аспект боротьби за належний санітарний стан населених пунктів краю. Зверталася увага секретарів міських і районних комітетів партії, а також голів міських рад та райвиконкомів на те, що забезпечення чистоти й порядку в містах є важливою складовою соціалістичного будівництва. Їм доручалося взяти під постійний і безпосередній контроль усю діяльність, пов'язану з упорядкуванням міст і районних центрів.

Таким чином, у період 1939–1953 рр. західноукраїнські землі зазнали масштабної інтеграції до складу СРСР. Радянська влада впроваджувала централізоване партійне керівництво галуззю охорони здоров'я, а система охорони здоров'я стала важливим інструментом радянзації суспільства. Трансформація медичної галузі мала не лише соціальний, а й політико-ідеологічний характер, оскільки через медичні заклади держава поширювала радянські норми поведінки, контролювала побут, працю та моральні аспекти життя населення, формуючи новий менталітет громадян.

Людмила Марчак (Тернеопіль)

ПОСТАТЬ СВЯЩЕНИКА МИКОЛИ ШАВАРИНА В КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ ЦЕРКВИ ТА СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ ХХ СТ.

Священники є духовними провідниками та пастирями для своїх громад, виконуючи місію, яка виходить далеко за межі лише церковних обрядів. Вони освячують ключові моменти людського життя – від хрещення та вінчання до останнього прощання, надаючи цим подіям глибокий сакральний зміст. У важкі часи, під час особистих криз, хвороб чи суспільних потрясінь, священник виступає як моральна опора, розрадник і джерело надії. Їхнє служіння зміцнює громаду, плекає цінності милосердя, співчуття та соціальної справедливості, а їхній особистий приклад часто стає еталоном високої етики та самовідданості.

Крім духовної ролі, священнослужителі історично виконували і важливу соціальну та культуротворчу функцію, особливо в часи бездержавності або репресій, як це було в історії України. Вони були берегинями національної ідентичності, освітянами та просвітителями, оскільки саме при церквах часто діяли перші школи, бібліотеки та культурні осередки. У часи переслідувань, як-от підпілля Української Греко-Католицької Церкви, священники ставали символом незламності віри та опору тиранії, сплачуючи за свою вірність найбільшу ціну – роки заслання або власне життя. Таким чином, вони не лише зберігали Церкву, але й допомагали народу вистояти, зберігши його духовну та культурну спадщину.

Микола Михайлович Шаварин народився 14 вересня 1915 р. у с. Качанівка (нині Тернопільського району, Тернопільська область) у родині Михайла та Олени Шавариних. У сім'ї було шестеро дітей, і виховувалися вони у глибокому християнському та національному дусі. Батьки, незважаючи на своє селянське походження, прагнули дати синові добру освіту.

Здобувши початкову чотирикласну освіту в Качанівці, Микола Шаварин продовжив навчання у Тернопільській гімназії. Його шлях до знань був непростим: він перехворів на поліомієліт у дитинстві, що залишило фізичні наслідки, а його батько, розуміючи, що син не зможе працювати на господарстві, наполіг на подальшому навчанні. Після закриття української гімназії польською владою у 1930 році, Микола був змушений закінчувати освіту у польській гімназії імені Юліуша Словацького в Тернополі, яку завершив у 1936 році.

Після закінчення гімназії у 1936 році Микола Шаварин обрав духовний шлях, вступивши до Львівської греко-католицької духовної семінарії. Його формування як теолога відбувалося під високим духовним та інтелектуальним керівництвом митрополита Андрея Шептицького та ректора Йосифа Сліпого. У семінарії панував сильний національно-патріотичний дух, і Микола Шаварин, будучи симпатиком ОУН, активно цікавився визвольним рухом та історією, що заклало основи його незламної громадянської позиції.

Коли у 1939 році радянська влада закрила семінарію, Микола Шаварин повернувся до мирської праці: викладав українську мову та літературу, а згодом редагував газету «Нове життя» у Скалаті. У липні 1943 року він одружився з Марією Красноперою, і вже восени 1944 року був рукоположений на священника єпископом Никитою Будкою. Призначений парохом села Іванівка, отець Микола розпочав своє служіння, яке невдовзі перервалося. Його подальшу долю як священника-ісповідника визначила тверда й принципова відмова перейти на російське православ'я після Львівського псевдособору 1946 року, що призвело до початку його переслідувань.

Життя отця Миколи Шаварина було яскравим втіленням драматичної долі українського греко-католицького священника, який пережив усі найбільші випробування та репресії ХХ ст. Його шлях символізує не просто особисту стійкість, а й історичну боротьбу всієї Української Греко-Католицької Церкви проти тоталітарного режиму.

Найбільшим випробуванням на його життєвому шляху стало Сибірське заслання. За свою вірність Українській Греко-Католицькій Церкві та відмову перейти на російське православ'я, отець Микола Шаварин був заарештований більшовицькою владою. 2 березня 1950 р. його разом із сім'єю депортовано за рішенням позасудової «трійки» до Сибіру, у Томську область.

На спецпоселенні, зокрема в поселенні Яргаза, священник, попри проблеми зі здоров'ям, був примушений до важкої фізичної праці на лісоповалі, перебуваючи під постійним і жорстким наглядом НКВД. Умови праці та побуту були нелюдськими. Проте навіть у цій неволі родина Шавариних не втрачала сили духу. Дружина отця Миколи, Марія, виявила неабияку стійкість, організувавши хор і поставивши виставу «Наталка Полтавка». Цей вчинок став не просто художньою самодіяльністю, а потужним актом культурного опору та згуртування українців, які опинилися далеко від рідної землі, допомагаючи їм зберегти національну ідентичність.

У 1957 році отець Микола Шаварин із родиною був звільнений із заслання та повернувся на Тернопільщину. Тут на нього чекали нові труднощі: як колишньому «ворогу народу» та греко-католицькому священнику, йому було

вкрай важко знайти роботу. Однак, завдяки допомозі знайомих, він зміг працевлаштуватися бухгалтером на пошті у Золотниках, а згодом – у Тернополі, працюючи на різних робітничих та бухгалтерських посадах аж до 1976 року. Навіть на мирних посадах він часто зіштовхувався з приниженням та хамством від партійних функціонерів, але ніколи не боявся відстоювати свою гідність і гідність своїх товаришів по нещастю, не даючи забути про несправедливість радянських репресій.

З 1989 року особа, про яку йде мова, розпочала служіння як душпастир у Катедральному соборі в Тернополі. Паралельно з цим, вона займалася викладацькою діяльністю: читала курси з патрології, латинської та грецької мов у Тернопільській вищій духовній семінарії (свт Велика Березовиця), а також викладала латинську і грецьку мови у монастирі оо. Редemptористів у Львові впродовж 1991–1993 рр. Крім того, з 2003 року вона є членом редакційної колегії чотиритомника «Тернопільський енциклопедичний словник» (ТЕС). Особа активно долучається до громадського життя на Тернопільщині, зокрема, через освячення пам'ятників Борцям за волю України, підпільникам ОУН, воякам УПА й УСС, а також відправлення панахид на могилах жертв комуністичного режиму.

Отець Микола Шаварин дочекався відновлення незалежності України та виходу УГКЦ з підпілля. Його довге життя завершилося у 2011 році, залишивши по собі світлу пам'ять.

Життя отця Миколи Шаварина – це героїчна сага про священника, який став свідком віри (ісповідником), що всупереч системі залишився вірним своєму священному покликанню та національній ідеї. Його важливість полягає не лише у збереженні духовної традиції в умовах заборони, але й у тому, що він є живим доказом злочинності радянського тоталітарного режиму та символом незламності українського духу. Його приклад служить для майбутніх поколінь взірцем моральної стійкості, інтелектуальної праці та самовідданості, підтверджуючи, що найбільший здобуток людини – це збереження власної гідності та віри навіть у найтяжчих обставинах.

Володимир КЩАК, Тарас КЛИШ **ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗСЕЛЕННЯ ДЕПОРТОВАНОГО** **УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ З ТЕРИТОРІЇ ПОЛЬЩІ В** **УКРАЇНСЬКІЙ РСР ТА ЇЇ ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ У 1944–1946 РР.**

Процес розселення депортованих з території Польщі українців на території УРСР залишається недостатньо вивченим у науковій літературі. Відповідно до Угоди між урядом УРСР і Польським комітетом національного визволення від 9 вересня 1944 р., переселення офіційно визначалося як добровільне, а евакуйованим гарантувалося право самостійного вибору місця проживання – у колгоспах, радгоспах або в індивідуальних господарствах. Однак на практиці переселення набуло примусового характеру. Уже 1 листопада 1944 р. відправлено перший ешелон депортованих, а подальше розміщення здійснювалося відповідно до урядових розпоряджень.

Згідно з планом, поданим Микитою Хрущовим Йосипу Сталіну, передбачалося розселити 79% переселенців у південних, центральних і східних регіонах України (278 284 особи), тоді як до західних областей мали потрапити лише 20,6% (72 216 осіб). Найбільшу кількість депортованих планували направити до Дніпропетровської області, найменшу – до Полтавської. Таким чином, урядова політика мала на меті не лише організувати переселення, а й забезпечити трудові ресурси для відбудови